

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigata de

BASILIU PETRI.

Ese odata in septemana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 9 Decembre v. 1877.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sábiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Unele idei despre necesitatea de reforme privitorie la instructiunea sciintieloru naturale din institutele nóstre de invetiamentu.

(De Dr. A. P. Alessi.)
(Urmare.)

V.

O alta lacuna, unu altu defectu piramidalu, ce am aflatu in tóte trei planurile de invetiamentu, este music'a vocala seau cantulu.

In planulu sábiianu cantulu este uitatu cu totulu cá obiectu. Totulu, ce se amintesce, este o nota la §. 86 alu religiunei, in care se dice: „Cantarile bisericesci se voru esercitá in toti anii amesuratu gradulu de desvoltare alu copiiloru. Cantarile bisericesci constau din respunsurile de sub st'a liturgia. Assiónele si irmósele dela serbatorile imperatesci.“ Pana candu totu numai assióne si irmóse? O tempuri, tempuri!

Planulu blasianu se marginesce a ne spune si aci scopulu cantului, care este: escitarea si cultivarea spiritulu, nobilitarea si insufletirea simtiului religiosu-moralu si patrioticu.“ Erá cu multu mai bine, déca d. autoru si aci traducea testulu germanu din planulu citatu, in care se dice: Ziel: „Weckung und Bildung des Tonsinnes, Veredelung des Gemüths und Belebung des patriotischen Gefühls etc.“ si care are si unu sensu adeveratu. Apoi in locu de a se specificá mai departe materialulu, ce ar fi se se propuna in fia care clasa, autorele incepe a se escusá, cá dupa impregiurările nóstre actuale nu se póte asemná in planu óre de cantu, ci acest'a are a se intretiesc printre (celelalte) óre, incependu dela cantarile bisericesci etc. . . . apoi cantece poporale nationale . . si imnulu domnitoriului s. a. m.“ . . Se intielege de sine, tóte acése cantari bisericesci, nationale si a domnitoriului au se se invetie de a rostulu dupa metodulu indatinatu cantoriloru bisericesci.

Planulu naseudeanu pentru scólele primarie este si in asta privintia in dreptulu celoru precedente; cáci despre cantu nu vorbesce nemica, ér in planulu pentru scólele poporale prescrie $\frac{1}{2}$ ora la septemana, „in care se voru deprinde indatinatele cantari bisericesci“, si atáta totulu . . .

Va se dica, noi nici la anulu 1877 nu amu ajunsu se consideramu cantulu de arte, ci éca asiá de o bocitura seau dainaitura arbitraria, dupa cumu ne delectéza cantorii si fetii bisericesci!!! Artile in genere si artea musicala, adeca atátu music'a vocala, cátu si cea instrumentala, suntu imbraiosiate si cultivate astadi de tóte popórale inaintate in cultura, precumu si de acele, cari tindu spre progresu in cultura si civilisatiune.

Din consideratiune pedagogica, ca music'a cu deosebire contribuesce multu la nobilitarea animei, la desceptarea celoru mai nobile vertuti, la animarea spre totu ce este nobile, bunu si frumosu, cu unu cuventu: music'a este unu factoru insemnatu la crescerea si cultivarea tinerimei; — din acésta considerstiune o gasimu la tóte poporale culte introdusa si in scólele poporale, dara nu cá bocitura, fora regule, ci cá arte. Din acésta consideratiune ar trebui, cá si noi se punemu mai mare pondu pre acésta frumósa si nobila arte, ar trebui se o cultivamu cu mai multa diligintia, incependu dela scólele poporale. Este adeveratu, cá Romanulu este musicalu dela natura, e frate cu Italianulu; inse cu atáta nu-i destulu. Tempulu, in care traimu, pretinde dela noi mai multu si nu-se multiamesce numai cu aceea ce a datu natur'a. Déca ne place se ne falimu cu cultur'a nóstra, déca vremu seriusu se intramu in concertulu popóraloru culte, trebuesce se satisfacemu la tóte conditiunile de cultura, trebuesce se documentamu prin tóte institutiunile nóstre de cultura si educatiune, cá noi scimu pretiui nu numai sciinti'a, dar' si artile, cari asemene suntu factori insemnati la promotiunea unui poporu la cultura si civilisatiune, cá si sciintiele; trebuesce se aratamu, cá noi cunóscemu insemnatatea artei musicale si acést'a s'o argumentamu prin introducerea artei musicale, celu puçinu cea vocala, in tóte scólele nóstre poporale.

Impregiurarile actuale si aci, cá si la gimnastica, nu sunt motive de a nu face odata inceputulu, nu sunt si nu potu fi motive, chiar' si candu aru fi mai nefavorabile de cátu cumu suntu, cá in planurile nóstre de invetiamentu se lipsésca cantulu cá arte. Déca invetiatorii, cá si preotii nostri, de presentu nu sciu din music'a vocala nice a cantá baremu scal'a sonuriloru (gam'a), nu urméza de aci, cá si planulu se fia lacunosu, dar' dícu, nice vin'a invetiatoriloru nu éste, càci densii nu au de unde invetiá, déca nu li se propune in cursulu pedagogicu, in preparandia, dar' nice in cursurile de repetíre.

Déca vomu asceptá, pana se voru imbunatati impregiurarile de sine, si numai dupa aceea vomu introduce music'a vocala in scóla cá arte, apoi multu vomu trebúi se asceptamu. Inse detorinti'a nóstra, impusa de spiritulu progresului, este cá noi se lucramu la imbunatatírea impregiurariloru, se incepemu odata a vindecá reulu in modu radicalu. Trebuesce inainte de tóte, cá cinstitele nóstre ordinariate, sínóde si inspectorate de scóle se se intereseze mai multu si de acést'a arte; mai antái se lucre, cá music'a vocala se se propuna in preparandii cá studiu obligatu, precumu se intempla la Sasi si chiar' in preparandiele de statu; la esamenele de calificatiune se se puna pre acestu obiectu deosebitu pondu; la escrierile de concursu se se accentueze preferinti'a celoru calificati in acestu obiectu; la cursurile de repetíre se se tracteze si acestu obiectu; facéndu tóte aceste, eu am firm'a credintia, cá in scurta vreme, in cati-va ani, ne vomu tredí cu progresulu surprindietoriu, ce-lu va face music'a vocala in scólele nóstre populare. Deci déca voimu a nu remané de lumea culta, trebuesce se facemu odata inceputulu, se lucramu cu totii la introducerea musicéi vocale cá arte in scólele populare, si vomu vedé, ca impregiurarile nu suntu asia de rele, cátu se nu potemu progresá si in acésta frumósa arte, se esímu odata din acelu ruginitu conservatismu si se lucramu cu mai multa perseverantia, cu mai mare energia in directiunea indicata, si ne vomu bucurá de succese eminente. Fíresce, in acestu casu cinstitele consistóre si cu sfintii parinti arhiepiscopi si episcopi trebuescu se se puna in frunte, dinsii se animeze lumea, dinsii se mérga inainte, se nu faca cá Blasianii in anii din urma, cari au lipsitu tóte institutele de invetiamentu din Blasiu de instructi'a in artea musicala. Unu seminariu teologicu, unu gimnasiu completu, o preparandia, o scóla primaria (normala) si un'a de fetitie, si tóte aceste frumóse institute se nu aiba nici unu unicu instructore in artea musicala (instrumentala si vocala), acést'a — mi se pare — numai in Blasiu se afla; apoi sub astfelu de impregiurari este lucru tare fírescu, ca dela scólele populare din acea archidieceasa nu se póte asteptá progresu in music'a vocala. Reformele trebuescu incepute dela centru!!!

Formele invetiamentului.

II. Form'a acroamatica.

Candu invetiatoriulu propune in contínuu, si scolarii se marginescu numai a ascultá la propunere, atunci form'a invetiamentului se numesce acroamatica (dela acroasmái = a ascultá); ea se mai numesce si monologica, istorico-dogmatica s. descriptiva.

Scól'a nu póte se esiste fora de form'a acést'a; se cere inse a o aplicá cu cumpetu si la locul seu. Cu deosebire se aplica form'a acroamatica la istoria, la geografia si la obiectele naturale, unde necesitatea cere, cá invetiatoriulu se enareze seau se descrie; afara de acést'a ea se mai aplica la finea unei óre de propunere seau a unui capitlu, candu este verb'a a resumá pe scurtu materi'a deja tractata.

Aplicarea ei cu succesu inse depinde in prim'a linia dela scolari. Cu cátu adeca scolarii suntu mai maturi, mai desvoltati, mai deprinsi la atentiune si cugetare propria, cu atátu invetiatoriulu se póte folosi mai liberu de form'a acroamatica. De aici urméza, ca locul ei e mai multu in clasele si scólele mai inalte, pe candu in clasele elementare ea se póte aplicá numai cu precautiune si restrictiune, si nici odata pura, ci mestecata cu form'a desvoltátore.

La aplicarea formeí acroamatice se se observe urmatórele regule:

1. Propunerea invetiatoriului se fia clara si precisa; altmintrea scolarii nu o voru intielege si asia nici nu-i voru poté urmá cu atentiune. Spre acestu scopu se cere neaperatu, cá invetiatoriulu insusi se fi petrunsu deplinu obiectulu de propunere, se-lu fi inaltiatu in spiritulu seu la intuitiuni clare si precise, se fi medítatu seriosu asupra lui si se se fi ocupatu in adinsu cu elu.

2. Propunerea se aiba unu planu simplu si naturalu, partíle ei se fia bine marcate si trecerea dela un'a la alt'a se se faca in modu veditu. Cátu de greu ne este chiar si nóue a urmá unei predice seau oratiuni, la carea nu potemu observá o dispositiune logica, precugetata!

3. Propunerea se fia pentru scolari scurta, de óra ce scolarii elementari nu suntu inca atátu de desvoltati, cá se póta urmá cu atentiune unei propuneri lungi. Cátu de scurta se fia anume propunerea, nu se póte spune pana intr'unu cuventu, càci acést'a depinde dela multe impregiurari; prob'a cea mai buna este atentiunea scolariloru. Pana candu scolarii nu scapata cu atentiunea, propunerea nu se póte privi de prea lunga.

4. La propunere invetiatoriulu se tiena adese ori repetitiuni spre a se convinge, déca scolarii au si intielesu cele propuse. Spre acestu scopu invetiatoriulu va esaminá fia care capitlu propusu, si in urma pre tóte.

5. Chiar' si in decursulu propunerei invetiatoriulu va adresá scolariloru din candu in candu

intrebări cu scopu de a-i luminá si a-i tiené in atentiune.

6. Propunerea se fia libera si fora intreprumperi, pentru cá scolarii se remana incordati pana in fine. Propunerea e libera, candu invetiatoriulu nu o cetesce din carte, ci o tiene din capulu seu. Invetiatoriulu, care propune din carte, se degradéza la unu simplu speditoru pedagogicu. Se intielege de sine, ca spre a poté propune liberu, invetiatoriulu trebuie se se prepareze bine pentru fia care óra de scóla, se-si precugete materiálulu de propusu, pre cumu si planulu, procesulu si form'a propunerei. Si totusi, dorere! suntu inca invetiatori, cari nu se cugeta la cele de propusu, de cátu in momentul, candu e se incépa cu propunerea. Vai de ei si de scolarii lor!

7. Invetiatoriulu se va nevoi a-si face propunerea interesanta, portandu unu limbagiu viu, observandu o declamatiune corecta si intretiesendu in propunere intrebări potrivite si instructive.

O carte de multu dorita.

Domniloru si fratiloru colegi!

De asta data ve aducu o veste buna. Póte, ba suntu convinsu, ca pentru multi din D-vóstra ea nu va fi nóua; dar nu face nimica, — aici „multu pe multu nu strica“. A esítu de sub tipariu o carticica, carea o doriámu de multu: „**Elemente de constitutiunea patriei seau cunóscerea drepturilor si datorintieloru cetatiensesci.**“ Carticic'a acést'a este compusa de d-lu Teodoru Petrisioru, profesoru gimnasialu in Blasiu, sciti de acela, care scrie „Istori'a Romaniloru“ in „Cartile Saténului Romanu“. Pre cumu dice insusi d-lu autoru, carticic'a este lucrata dupa legile cele mai nóue ale tierei, pentru scóle poporale si adulti. Cumu ca si-a ajunsu scopulu, eu unulu subseriu.

Se ne uitámu nitielu mai de-aprópe la ea! Carticic'a are 55 pagine, in formatu octavu, cu litere cá in „Albin'a Carpatiloru“ si cu ortografi'a lui Cipariu. Pretiulu unui esemplariu legatu e numai 20 (dóuedieci) cruceri v. a.; cu tóte acestea carticic'a e multu, fórté multu vrednica. D-lu autoru adeca nu imbéta scolarii cu definitiuni despre „dreptu publicu si privatu“ si alte secaturi, cari nu suntu de mintea si preceperea scolariilor elementari, ci elu vorbesce despre lucruri, cari trubue se le scie fia care cetatiénu din patria; afara de acést'a tractarea si desvoltarea materiálulu inca este cátu se póte mai elementara si intuitiva, amesuratu principiiloru didactice „dela aprópe la mai departe, dela cunoscutu la mai puçinu cunoscutu, dela usioru la mai greu.“ O schítia a cuprinsului Ve va convinge despre acést'a.

Meterialulu se divide in 39 §§, tractati pe 52 pagine; ultimele 3 pagine au unu adausu: Despre titule. §. 1. Omulu-famili'a. §. 2. Satu, orasiu, cetate.

§. 3. Cercu, comitatu. §. 4. Tiéra seau statu. §. 5. Ocármuirea preste totu, — legile tierei. §. 6. Ocármuirea in specia: a) a familiei, b) a comuneloru (mici si mari.) §. 7. Antisti'a si representanti'a comunala (alegerea ei). §. 8. Alegerea notariului comunalu si cercualu (si delaturarea sa). §. 9. Activitateá antistiei si a reprezentantiei. §. 10. Cerculu — comitatulu (cu privire la administratiune). §. 11. Consiliulu municipalu. §. 12. Activitateá consiliului municipalu. §. 13. Adunarile cansiliului municipalu. §. 14. Tiér'a — statulu (cu privire la administratiune. Cátu de frumosu si intuitivu pasiesce d-lu autoru dela tatalu de familia treptatu pana la principe, rege, imperatu!) §. 15. Form'a guvernarei (absoluta, constitutiunala, republicana). §. 16. Regimulu (ministri.) §. 17. Diet'a (legi, factorii legislatori, sanctiunarea legiloru, numerulu si alegerea deputatiloru etc.) §. 18. Activitateá dietei — aface-rile ei mai momentóse. §. 19. Ministeriulu comunu (sanctiunea pragmatica.) §. 20. Delegatiunea. — Capu II: Administratiunea justitiei. §. 21. In familia. §. 22. In comune. §. 23. Judecatori'a cercuala regéscá si tribunalulu regescu. §. 24. Modulu de observatu in cautarea dreptatii. §. 25. Apelarea. („Cela ce se totu páresce, tóta-averea-si chieltuesce“). §. 27. Afaceri private. §. 28. Despre contracte. §. 29. Despre cambie (Wechsel). §. 30. Cuitantia. §. 31. Despre cástigareá averii imobile si manipulasiunea ei juridica. (Cartea funduara). §. 32. Ereditatea in genere. (Testamentulu). §. 33. Legea despre industria. §. 34. Regele. §. 35. Incoronarea. §. 36. Militi'a tierei. §. 37. Caus'a invetiamentului. §. 38. Confessiunile bisericesci. §. 39. Conducerea clerului. A da usu: Despre titule.

Éca carticic'a d-lui Petrisioru, dela care avemu a mai asteptá si alte carti bune, d. e. o stilistica romana etc., de cumu va bunulu Ddieu i va tiené poteri-le, ceea ce din áníma i poftimu.

Acumu e rondulu la noi a-lu spriginí, introducundu-i cartea in scólele nóstre. Nu me indoiescu, ca ea va fi recomandata si din partea autoritatiloru nóstre confesiunale, dóra chiar si din partea ministeriului; inse eu credu, ca nu este demnu de noi, cá totu altii se ne puna capulu la locu. Se folosimu cartile bune, chiar si candu ele nu ar fi recomandate „de susu“, si se combatemu cartile rele, chiar si candu ele ar avé pasportu vidimatu. Noi invetiatorii avemu se garantamu cu consciinti'a si cu onórea nóstra despre progresulu din scóla, prin urmare trebuie se stea in dreptulu nostru si de a ne alege arm'a, cu care combatemu. Noi nu avemu alte interese, de cátu progresulu, precandu altii mai potu avé si interese politice, materiale etc. Se stamu deci umeru la umeru pentru interesele nóstre, cari suntu identice cu interesele scólei, si — ne va merge mai bine!

Valea Jiului, Decembre 1877.

Invetiatoriulu I. P. R.

Omulu,

tractatu din punctu de vedere anatomicu seau alu partiloru sale.

(Urmare.)

IV. Estremitatîle.

Cumu se numesce partea acést'a (aratandu umèrulu)? Acest'a e legatu de trunchiu in partea dinainte prin unu osu, numitu cheitia, ér' in partea din dreptu prin spata. (S'a aratatu la unu scheletu, firesce tiparitu). La legatur'a acést'a mai ajuta si muschii, nervii si vinele. Legatur'a acést'a asia e facuta, încátu umerulu se póte miscá liberu. Umèrulu se mai numesce si suóra. Sub elu e subsuór'a, in care suntu: o vèna si o arteria mare, precumu si altele mai mici. Totu aici suntu si vasa limfatice. Câti umeri suntu? Cumu se numesce unulu, cumu celalaltu? Câte suóre suntu? Dela umèru pana la cotu (se arata) se numesce branca superióra seau bratiu. In midilocu este osulu brancei superióre. In launtrulu lui e medu'a. Osulu acest'a e imbracatu — cu ce? (cu muschi). Printre ei suntu si arterie si vine.

Cumu se numesce acest'a (cotulu)? Ce numesci cotu? In care parte e cotulu: in cea dinainte ori in cea din dreptu? Ce se afla vis-a-vis de elu inainte? Aici inca suntu vine si arterii mai mici, precumu si muschi mai multi.

Dela cotu incolo e branc'a inferióra, care se intinde pana aici (se arata). Acést'a in launtrulu seu are doua ósa, imbracate cu muschi, printre ei vine si arterie. Acestea ajuta la miscare.

Dela inchietur'a brancei inferióre inainte se intinde partea numita mana. Cumu se numesce partea acést'a (palm'a)? Cumu acést'a? (dosulu). Inceputulu manei are 8 oscióre (se arata acestu inceputu). Midiloculu manei (se arata) cinci oscióre; ér' vèrfulu manei se compune din celea 5 degete. Cumu se numesce unulu fiacare? Cercati, câte inchieturi are fiacare degetu? In palma, dupa cumu vedeti, inca suntu muschi, vine si arterie, cari causéza miscarea degeteloru. Care parte amu numitu-o noi mana? Ce amu intielesu noi sub mana pana acumu? De aici incolo i-vomu dice si extremitate superióra, la ceea ce pana acumu i-amu disu mana. Cumu le vomu dice la amendóue? Câte extremitati superióre are dara omulu? Ce numimu braçiu superioru? Ce inferioru? Ce mana? Ce cotu? Ce umèru? Ce extremitate? Spre ce i folosescu omului manele? Spre ce extremitatîle superióre?

Ce amu disu, cà este legatu de lighènu in partea din diosu? (petiórele). Partea dela lighènu pana la genunche se numesce cracu seau cruru. In launtrulu lui este osulu crurului seau a cracului; pre de asupr'a inse muschi, vine, arterie s. a. In care parte suntu mai multi muschi? Pre de asupr'a muschiloru este? (pelea).

Arata-mi genunchele? Dela genunche in diosu este? Fluierulu. Acest'a e formatu, cà si braçiuulu inferioru, din doue ósa. Care scie, cumu se numesce

acést'a parte? (pulp'a). Din ce cugetati ca e formata? Ce numesci genunche? (loculu acel'a dinainte, unde se finesce craculu si se incepe fluierului petiorului). La genunche este unu osu, numitu de poporu oulu genunchelui; ér' noi i-vomu dice rotiti'a genunchelui; ér' in partea din dreptu e gróp'a articulatiunei cu muschi etc.

Dela fluieru incolo (se arata) e asia numitulu petioru. Cumu se numesce partea acést'a? (talp'a). Cumu acést'a? (dosulu). La inceputulu petiorului, in launtrulu lui, suntu 7 ósa, pre la midilocu 5 ósa si apoi finea lui o forméza celea 5 degete. Cu ce sémèna petiorulu? (cu man'a). Câte inchieturi se afla la fiacare degetu? Numerati-le! Câte la tóte? Sub pelea talpei suntu arterie si nervi. Câte petióre are omulu? Ce amu numitu noi pana acumu petioru? Ceea ce amu numitu pana aci petioru, de aici incolo vomu numi si extremitate inferióra, pentru ca manele suntu superióre. Spre ce se folosescu extremitatîle inferióre? Mai spune-mi inca odata, câte specii de extremitati cunóscemu noi la omu? (doue). Cumu se numescu?

De ce se tienu extremitatîle superióre? De ce celea inferióre? (de trunchiu). Si inca de ce parti a-le trunchiului? (celea superióre de cosiulu peptului, celea inferióre de lighènu). Pre ce se radima trunchiulu? Ce e dela cosiulu peptului in susu? Ce stà pre grumadiu?

Capulu, grumadiulu, trunchiulu si extremitatile cu tóte partile loru facu la olalta: „**corpulu omenescu**“.

Ce numimu noi trunchiu? Ce corpu? Pre unde introducemu noi bucatele in launtrulu nostru? (prin gura). De care parte principala a corpului se tiene gur'a? Gur'a este in legatura mai de aprópe cu care parte din launtrulu grumadiului? (cu inghititóreá). Cu care din cosiulu peptului? (cu esofagulu). Cu ce e in legatura strènsa acest'a? (cu stomaculu). Si acest'a? (cu matiele subtîri si gróse). Cari pre unde trecu si in ce locu se finescu? (trecu prin fóle si lighènu si se finescu in siediu). Tóte acestea enumerate, cari stau la olalta in strènsa legatura si au serviciulu de a face mistuirea seau digestiunea, se numescu: aparatulu digestivu.

Ce se mai afla inca de a lungulu trunchiului si a grumadiului? (column'a vertebrala). Din câte vertebre se compune ea? Despre acést'a vomu mai vorbi mai la vale mai multu.

Déca ne taiamu la unu degetu dela mana ori dela petioru seau in ori ce punctu dela extremitatîle superióre seau inferióre, déca ne lovimu la capu, grumadiu, trunchiu seau ori si unde pre suprafaci'a corpului nostru, sciti, ca curge sânge. Acést'a vine de acolo, cà sângele ambla prin totu corpulu nostru, si acést'a se intempla prin nesce vasa, canale, cari suntu respandite prin totu corpulu nostru. Acestea canale unele suntu mai mari si altele mai mici, altele fórte mici, subtîri, in câtu nici cà se potu vedé cu ochii liberi, ci numai cu microscopulu (se scie din fisica, déca nu s'ar sci, li se spune pre scurtu). Tóte acestea

suntu in cea mai strânsa legatura unele cu altele si comunica intre sine. Ele se numesc vine si arterie.

Pana ce resuflam odata, sângele ambla prin totu corpulu nostru odata, pre caile susu amintite, prin vine si arterie. Sângele, care a amblatu odata prin corp, se strica si cá se se mai póta duce si a dou'a óra, are lipsa ne reinnoire, de reimpoterire, cá asia se mai póta nutrí partile, pre unde merge, cá se le póta dá potere si vioiciune.

Amu disu, cá anim'a bate. Candu face acést'a, dà impulsu sângelui, cá se mérga prin tóta mas'a corpului, apoi candu se retrage anim'a dela batatura in cóste, cu o potere mare aduce sângele érași in dereptu in plamani.

(Va urmá).

Constituirea reuniunii invetiatorilor din subdespartimentulu V Buziasiu.

Onorabila redactiune! Adunarea generala a „Reuniunii invetiatorilor romani“ dela scólele conf. gr. or. din dieces'a Caransebesiului, tienuta in Recit'a-montana in anulu curinte, pe langa alte agende a modificatu statutele si le-a provediutu cu astufeliu de dispositiuni, prin cari se póta deveni cátu mai siguru si mai grabnicu la scopulu ei, resp. la promovarea culturai la poporu si intre invetiatori si ajutorarea acestora la casu de lipsa si de neputintia.

Modificarea esentiala a statutului este: impartirea reuniunii in 11 despartieminte. Acésta modificare are de scopu, cá fiescecare despartimentu in propriulu cercu de activitate se lucre pentru mai grabnic'a inaintare a reuniunii. Aci toti invetiatorii, la provocarea presidiului de despartimentu, voru avea a se adurá in totu anulu celu puçinu de dóne ori la loculu si diu'a prefipta, pentru de a vorbí, a desbate si a se întielege asupra unoru cestiuini de interesu comunu pentru toti. Invetiatorii din despartieminte au de a lucrá mana in mana cu reuniunea, a se sprigini imprumutatu, a conferi unii cu altii pedagogice-didactice despre interesele culturale a le poporului, facéndu astfeliu, cá prin desele intruniri — in frunte cu d-lu presiedinte alu reuniunii Stefanu Antonescu —, reuniunea se íee unu aventu mai imbucuratori, si asia cu puteri unite se-si impartasiésca unulu altuia ideile, se-si completeze, largésca si consolideze cualificatiunea, cá activitatea lor se fia mai fructifera si mai sigura in raionulu reuniunii si se produca unu efectu mai mare.

Amesuratu scopului indicatu, d-lu Stefanu Antonescu, cá presiedinte alu reuniunii, prin scrisórea sa ddo 8/20 Octobre a. c. Nr. 26, a dispusu, in întielesulu §-lui 35 din statute, constituirea despartimentului, ér pentru constituirea despartimentului reuniunii alu V Buziasiu, s'a denumitu de comissariu organizatoriu d-lu Ioanu Marcu, invetiatoriu in Bocsi'a-montana, carele prin unu circulariu invitatoriu dto ^{20 Octobre} _{1 Noembrie} a. c. Nr. 41, a conchiamatu pre toti invetiatorii din de-

spartimentulu reuniunii alu V pe diu'a de 12/24 Novembre a. c. la Buziasiu, pentru de a se constitui amintitulu despartimentu.

La diu'a hotarita adunandu-se invetiatorii in scól'a confes. gr. or. romana din Buziasiu, d-lu Ioanu Marcu, in calitate de comissariu organizatoriu, deschide adunarea prin o cuventare frumósa, in care accentuandu scopulu celu sublimu si maretiu alu reuniunii, precumu si deosebit'a interesare si activitatea seriósa a noului presiedinte d-lu Stefanu Antonescu, desvoltata pana acuma in raionulu reuniunii, propune si poftesce pre invetiatorii presenti a-si alege unu notariu ad hoc pentru ducerea protocolului adunarii presente.

Dupa ce se alese cu aclamatiune de notariu ad hoc invetiatoriulu Ioanu Folea din Sacosiulu turcescu, se procede la inscrierea membrilor din reuniune, inscriendu-se de nou 7 membri fundatori si 2 ajutatori, pentrucá asia se póta si acestia participá la constituirea despartimentului.

Dupa aceea urmá constituirea despartimentului, alegendu-se cu unanimitate de presiedinte alu despartimentului d-lu preotu Georgiu Lupsia din Blajov'a, de notariu Ioanu Folea, de cassariu invetiatoriulu Traianu Bulig'a din Dragsin'a si de bibliotecariu d-lu Damaschinu Gruescu, invetiatoriu in Buziasiu.

Cu permissiunea on. adunari invetiatoriulu Ioanu Folea desfasurandu prin o cuventare mai lunga chiamarea cea sublima si inalta a invetiatorilor — acaroru devisa este de a radicá pre omu la nivelulu civilisatiunii si culturai lui competente — totu deodata cu parere de reu a trebuitu se constate starea deplorabila a invetiatorilor preste totu, si a celoru din protopresbiteratulu Jebelului in specia cam in urmatorii termini: „Starea nóstra materiala este de totu misera, noi am ajunsu numai de suferitu si de toleratu, salariile nóstre suntu de totu precarie, incátu remanu cu anii in restantia. Jalbele, neindestularile si vaierarile nóstre au ajunsu la culme, si totusi nicairi nu ni-se dà audiu; calea de reforma in acésta directiune ni este inchisa; de ne vomu plange la autoritatile nóstre scolare, resultatulu este, ca acestea ne indruméza la autoritatile politice, ér' acestea ne respundu, ca ele nu se amesteca in afacerile nóstre scolare. In fine nu ni remane alta, decátu a suferi de multe ori fóme, si a purtá catenele acestei miserabilitati si mai departe, pentruca tóte midilócele pacifice, dela cari s'ar poté asteptá delaturarea acestei seracii, au secatu. Adeveratu, ca unu invetiatoriu trebue se fia constantu si se le suferé tóte; inse pana candu dómne totu asia?! Pana candu se fimu suprinsi de tóte eventualitatile posibile? Pana candu se bantuésca intrunu modu cumplitu miser'a in corpulu invetiatorescu?!

Fratiloru colegi! cari sunteti apostolii virtutii si ai sciintiei, nu degenerareti, ci mai antáiu semenati sementi'a virtutii si a sciintiei in anim'a si ingeniulu d-vóstre, cá de acolo se o poteti transplantá in gene-

ratiunea tinera romana, si primiti tóte greutatile cu resemnatiune sacrificatória de d-vóstre si numai atunci bateti si vi se va deschide, cautati si veti aflá!“

Dupa aceea propune, cá despartimentulu Buziasului se faca unu memorandu, in care se arate starea misera a invetiatoriloru din acestu despartimentu, resp. din protopresbiteratulu Jebelului, se-lu inainteze acela la comitetulu reuniunei spre ulterióra dispuse-tiune oficiósa si spriginire caldurósa din partea dem-nului presiedinte alu reuniunei, d-lu St. Antonescu, care apoi facéndu-si reflexiunile sale, se -lu substérna foruriloru competinte pentru delaturarea starii deplora-bile a invetiatoriloru.

In fine d-lu Ioanu Marcu incheia adunarea prin o cuventare fórté frumósa, pofíndu acestui despartie-mentu progresu imbucuratoriu pe terenulu culturalu, si intre entusiastice „se traiésca“ si stringeri de mana ne despartíramu unii de altii, mergéndu fiesce carele la ale sale.

Binevoiesce, onorabila redactiune, a publicá in dtuariulu, ce-lu redactati, acestu articlu, d'impreuna cu protocolulu despre constituirea reuniunei invetiatoriloru din despartimentulu V Buziasiu, alaturatu aici.

Ioanu Folea,
invetiatoriu rom. conf. gr. or.

Protocolu

*luatu in adunarea invetiatoriloru romani gr. or. din despartimentulu alu V. Buziasiu alu reuniunei in-
vetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Caran-
besiului, tienuta in scóla romana gr. or. din Buzi-
asiu in 12/24 Novembre 1877.*

Conformu circulariului invitatoriu, dto ²⁰ Octombre ¹ Novembre a. c. Nr. 41 a invetiatoriului din Bocsí'a-montana Ioanu Marcu, carele cu provocare la scrisórea presidiului reu-niunei invetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Caran-sebesiului dto 8/20 Octobre a. c. Nr. 26 — cá comissariu organisatoriu a conchiamatu pre toti inveti-atorii din despartimentulu reuniunei alu V pe diu'a de 12/24 Novembre a. c. la Buziasiu, pentru de a con-stituí in intielesulu §-lui 35 din statute despartimentulu amintitu, s'a adunatu la locul si diu'a hotarita urma-torii domni invetiatori, si anume: 1. Damaschinu Gruescu din Buziasiu, 2. Traianu Bulig'a din Dragsin'a, 3. Tra-ianu Unipanu din Cheveresiulu-mare, 4. Georgiu Frantiu din Dubosu, 5. Ioanu Folea din Sacosiulu turcescu, 6. Gregoriu Vatesiu din Beriniu, 7. Ioanu Mind'a din Dadaru, 8. Teodoru Putcoviciu din Stamor'a-romana, 9. Gaitinu Stoichescu din Serbov'a, 10. Lazaru Drigu din Vucov'a, 11. Petru Mircu din Racoviti'a, 12. Petru Ancusi'a din Silagiu, 13. Eustatiu Caragea din Cern'a, 14. Sav'a Popescu din Blajov'a, 15. Ioanu Pisatu din Ielod'a; 16. Ioanu Radovanu din Capetu, 17. Teodoru Mircu din Hittiasiu, 18. Ioanu Bec'a din Sculea din despartimentulu Bocsiei, — si urmatorii domni preoti: 1. Georgiu Lupsí'a din Blajov'a, 2. Filipu Ioanoviciu

din Hittiasiu, 3. Alexandru Petroviciu din Stamor'a-romana.

Fíindu acesti domni intruniti in scól'a gr. or. din Buziasiu la 11 óre inainte de amédi:

Nr. 1. Comissariulu organisatoriu Ioanu Marcu, presentandu-se cá atare, deschide adunarea invetiato-riloru din despartimentulu reuniunei alu V Buziasiu prin o cuventare acomodata, in care accentuandu sco-pulu sublimu alu reuniunei, precumu si deosebit'a in-teresare si activitatea seriósa a noului presiedinte, d-lu Stefanu Antonescu, desvoltata pana acuma intru pro-sperarea si aducerea in ordine a afaceriloru reuniunei pe bas'a statuteloru ei, descópere scopulu adunarii presinte: de a se constitui amintitulu despartimentu alu reuniunei in intielesulu §. 35 din statute, si pof-tesce pre invetiatorii presentí a-si alege conformu punt. 2 din instructiunea presidiului reuniunei unu notariu pentru ducerea protocolulu adunarii presinte

ad 1. Adunarea intréga ié spre placuta cuno-sciintia insufletitórea cuventare de deschidere a comis-sariului organisatoriu Ioanu Marcu pe langa spresiunea multiamitei protocolarie d-lui presiedinte Stefanu An-tonescu pentru activitatea sa desvoltata in raionulu reuniunei spre folosulu acesteia, ér' de notariu alege cu aclamatiune pre invetiatoriulu Ioanu Folea, carele indata-si ocupa locul.

Nr. 2. Dupa cetirea instructiunei presidiului reu-niunei, precumu si a §§-loru 33, 34, 35, 36, 37 si 38 din statute referitori la constituirea despartimentulu, comissariulu organisatoriu, propunendu a se luá spre placuta cunoscintia protocolaria presentí'a on. d ni preoti Georgiu Lupsí'a din Blajov'a, Filipu Ioanoviciu din Hittiasiu si Alexandru Petroviciu din Stamor'a-romana, invita pre acei domni presentí, cari inca nu suntu membri ai reuniunei, a se inscrie prin dechiaratiuni formale, prevediute in statute, cá asia se póta participá si acestia la constituire, spre care scopu pre-senta mai multe dechiaratiuni pregatite

In urmarea acést'a:

ad 2. Adunarea intréga ié spre placuta cuno-sciintia presentí'a on. d-ni preoti G. Lupsia, Filipu Ioanoviciu si Alexandru Petroviciu, ér' de mem-bri ordinari la reuniunea invetiatoriloru se inscriu urma-torii invetiatori: Traianu Bulig'a din Dragsin'a, Petru Mircu din Racoviti'a, Ioanu Pisatu din Ielod'a, Ioanu Bec'a din Sculea din despartimentulu Bocsiei, Ioanu Folea din Sacosiulu-turcescu, Grigoriu Vatesiu din Beriniu; de membrii fundatori: Georgiu Lupsí'a, preotu in Blajov'a, Alexandru Petroviciu, preotu in Stamor'a-romana; de membrii ajutatori: preotulu Filipu Ioanoviciu din Hittiasiu si invetiatoriulu din Hit-tiasiu Teodoru Mircu, acaroru dechiaratiuni — 10 la numeru — se acludu la acestu protocolu sub.

Dupa aceste urmandu constituirea despartiem-entulu, comissariulu organisatoriu cá presiedinte alu adu-narii suspinde adunarea pe 10 minute, pentru de a se

consultá pentru combinarea persónelor; dupa redeschiderea siedintiei:

Nr. 3. Membrulu reuniunei, d-lu preotu Georgiu Lupsi'a in numele tuturoru celoru presenti, dupa contielegerea avuta, propune de presiedinte a se alege comissariulu organisatoriu Ioanu Marcu. Acest'a multiamindu pentru incredere, face atenta adunarea, ca alegerea densului de presiedinte alu despartimentulu este in contra dispuasetiuniloru statutulu cuprinse in §. 35 si provóca adunarea a-si alege altu presiedinte.

In urmarea acést'a mai multi membri propunu a se alege de presiedinte membrulu fundatoru alu reuniunei, d-lu preotu Georgiu Lupsi'a din Blajov'a, care e pedagogu absolutu si a functionatu mai multi ani cá invetiatoriu si astadi inca se ocupa fórtu multu cu cele scolare.

ad 3. Adunarea intréga intre insuffetíte „se traiésca“ alege de presiedinte alu despartimentulu V Buziasiu pre membrulu fundatoru Georgiu Lupsi'a, preotu in Blajov'a.

Nr. 4. D-lu preotu si membru alu reuniunei Georgiu Lupsi'a, multiamindu pentru incredere, declara a nu poté primi onórea si increderea oferita din partea invetiatoriloru si astfelu resémna dela postulu oferitu.

Comissariulu organisatoriu cá presiedinte ad hoc observa si face atenti pre invetiatori la dispositiunea §-lui 10 din statutele reuniunei, care dice apriatu, ca membrii fundatori si ordinari ai reuniunei se primescu cá atari prin comitetulu si adunarile generale, ér' d-lu preotu Georgiu Lupsi'a s'a in scrisu numai acuma de membru.

Relativu la dechiararea d-lui preotu si membru G. Lupsi'a si la observarea comissariulu presiedinte toti invetiatorii propunu de nou alegerea d-lui Georgiu Lupsi'a de presiedinte alu despartimentulu V Buziasiu, rogandu-lu a primi acést'a alegere pe langa observarea dispositiunei §-lui 10 din statute de a fi admisu de membru si prin comitetulu reuniunei.

ad 4. Dupa repetítele rogari din partea invetiatoriloru presenti, d-lu presiedinte Georgiu Lupsi'a declara a-si plecá capulu la dorintia invetiatoriloru si a primi increderea pusa in d-sa prin alegerea de presiedinte, rogandu pre invetiatori a-lu spriginí in acést'a onorifica chiamare.

Nr. 5. In legatura cu alegerea presiedintelui se procede la alegerea unui notariu, unui cassariu si unui bibliotecariu pentru acestu despartimentu si astfelu se propunu: Ioanu Folea, invetiatoriu in Sacosiulu-turcescu, de notariu, Traianu Bulig'a, invetiatoriu in Dragsin'a, de cassariu, si Damaschinu Gruescu, invetiatoriu in Buziasiu, de bibliotecariu.

ad 5. Adunarea intréga, primindu propunerea acést'a, alege cu unanimitate: de notariu pre d-lu Ioanu Folea, invetiatoriu in Sacosiulu-turcescu, de cassariu pre d-lu Traianu Bulig'a, invetiatoriu in Dragsin'a, ér' de bibliotecariu pre d-lu Damaschinu Gruescu, invetiatoriu in Buziasiu.

Nr. 6. D-lu invetiatoriu din Sacosiulu-turcescu, Ioanu Folea, desfasiurandu chiamarea cea sublímá si importanta, precumu si starea deplorabilá a invetiatoriloru preste totu, si a celoru din despartimentulu Buziasiu in specia, propune, cá despartimentulu acest'a alu Buziasiu se faca o representatiune formala catra comitetulu reuniunei, in care se arate neajunsurile si starea misera a invetiatoriloru din despartimentulu Buziasiu si a celoralalti din protopresbiteratulu Jebelului, in carea se afla invetiatorii respectivi, din cauza ca salariile invetiatorescu nu suntu luate in preliminarulu comunalu si astfelu nu se platescu regulatu, ei intr'o mesura desperatória.

Cu privire la acést'a propunere spriginita de toti invetiatorii presenti, se face propunerea, cá toti invetiatorii din despart. Buziasiu facéndu-si o consemnare dupa formularulu prezentatu de d-lu invetiatoriu din Buziasiu, Damaschinu Gruescu, in care se vina competintia invetiatorulu, precumu si restantiele, ce suntu dela a. 1875 incóce, se le inainteze la presiedintele despartimentulu Georgiu Lupsi'a, care pe langa o representatiune formala subscrisa de toti invetiatorii din despart. Buziasiu si din protopresbiteratulu Jebelului le va adresá comitetulu reuniunei spre dispositiune oficiósa si spriginire caldurósa din partea domnulu presiedinte alu reuniunei d-lu Stefanu Antonescu.

ad 6. Acést'a propunere se primesce in tóta estensiunea ei, avendu tóti invetiatorii din despart. Buziasiu a-si compune consemnarea de sub intrebare, fiecare deosebi, pe bas'a carora apoi presidiulu acestui despartimentu cu ajutorulu comisariulu organisatoriu va compune o representatiune formala catra comitetulu reuniunei si o va adresá d-lui presiedinte Stefanu Antonescu spre dispunere oficiósa si spriginire caldurósa.

Ne mai fiindu alte obiecte de perteactatu, comisariulu organisatoriu cá presiedinte alu acestei adunari, dupa multiamirea, ce i-s'a adusu din partea d-lui presiedinte alu despartimentulu in numele celoru presenti pentru interesarea, cu carea se aréta totudéun'a catra invetiatorii din tractulu Buziasiu, multiamindu celoru intruniti pentru binevoitórea interesarea de chiamarea loru si laudandu zelulu, cu care au participatu invetiatorii din despart. Buziasiu la constituirea acestui despartimentu, incheia adunarea dorindu succesu imbucuratoriu despartimentulu Buziasiu. *)

Dat. ut supra.

Ioanu Marcu, m. p.
presiedinte.

Ioanu Folea, m. p.
notariu ad hoc.

Sciri scolare.

„Telegrafulu Romanu“ dela 4/16 Dec. a. c. Nr. 96 publica trei circulare „catra tóte oficiele protopresbiterale cá inspectorate tractuale de scóle“, cari din lips'a spatiulu le reproducemu numai in estrasu.

*) Bravo! Lucrati numai cu zelu, dóra ve voru urmá]si altii!
R.

Circulariulu dto 26 Nov. a. c. Nr. 2810 scol. dispune, că „la estradarea atestatorilor de servitiu pentru invetiatori, pre langa subscrierea respectivului organu competentu, se se aplice totu de-a-un'a si sigilulu oficialu si numerulu de gestiune alu protocolului, sub care s'a datu acelu atestatu“, pentru că „la o eventuala pensiunare a invetiatoriloru se se póta luá in justa considerare atestatele despre anii loru de servitiu“.

Circulariulu Nr. 1941 comunica conspectulu ministerialu publicatu in „Tel. Rom.“ Nr. 64 despre tóte acele carti si manuale romane, câte suntu interdise pana astadi de a se folosi in scóle.*)

Circulariulu Nr. 2280 cere dela inspectorate unu conspectu despre toti invetiatorii dela scólele din comunele respectiveloru inspectorate, aratandu-se in conspectu: 1. numerulu curentu, 2. numele de botezu si de familia alu invetiatoriului, 3. numele comunei, unde este scól'a, 4. salariulu invetiatoriului, 5. déca este numitu definitivu seu provisoriu, 6. déca are atestatu de cualificatiune ori ba, 7. de candu servesce cá invetiatoriu, 8. observari. Totu odata dispune, cá acei invetiatori, cari n'au atestate de cualificatiune, in terminu de unu anu dela 12 Ianuariu 1878 incependu, se se supuna esamenului de cualificatiune, căci la din contra nu voru mai poté remané in functiune.

Bibliografia.

Cinci-dieci de istorióre morale pentru baiati si baiate, de amicu lu prunciloru F. H. Cu siese chipuri colorate. Sábiiu, 1878. Editur'a si tipariulu tipografiei eredei de Closius.

Cu câtu literatur'a nóstra este mai seraca de carti de lectura pentru copii pana la 10 ani, cu atátu mai binevenita trebue se ne fia carticic'a de susu, carea pe 127 pagine aduce 50 istorióre morale despre virtuti si vitiuri de ale copiiloru. Adjustarea e placuta, legatur'a tare, icónele suntu frumóse, pretiulu 1 fl., cu post'a 1 fl. 5 cr. O recomandamu de premiu si daru la copii pentru dile alese!

Varietati.

(Din Romani'a.) In siedinti'a „Adunarii“ dela 7 ale curentei, guvernulu a presentatu: 1. unu proiectu de

*) Noulu meu Abcdariu nunumai ca nu este opritu de nime, dar ca inspectorulu regescu de scóle, d-lu Franciscu Koós din Bistritia, facédu-i recensuina in „Kelet“ dela 12 ale curentei, Nr. 284, se esprima asupra lui in termini fórte magalitori pentru mine si-lu recomanda cu caldura nunumai colegiloru sei inspectoru regesci de scóle, ci si tuturoru autoritatiloru si organeloru scolastice. Observu acést'a, pentru că se nu se confunde noulu meu Abcdariu cu „Elementariulu seu Abcdariulu“ meu de mai inainte, care este opritu in ambele editiuni. Noulu Abcdariu se póte comandá dela mine; pretiulu unui esemplariu legatu e 25 cr.; porto pentru unulu singuru 5 cr.

Petri.

lege pentru infintiarea pe domeniile statului a patru orfelinate, destinate pentru crescerea si invetiatur'a copiiloru acelor soldati, cari au muritu in luptele de preste Dunare; 2. unu proiectu de lege pentru pensiunea militariloru remasi infirmi din caus'a raneloru dobendite in resbelu, precumu si a veduveloru si orfaniloru celoru morti in lupta. Oficierii invalidi iéu o pensia egala cu sold'a (fora accesorii) cuvenita gradului in momentulu ranirei; sergentii câte 360 franci, caporalii câte 300 si gregarii câte 240 fr. pe anu.

(Din dieces'a Gherlei.) Unulu din abonentii nostri din dieces'a Gherlei, tienutulu Bistritiei, tramiendu-ne costulu abonamentului, ne scrie: „Cu scólele nóstre stámu de totu reu. **Nimenea de ele nu se intereséza.**“ — Sermane scóle romane!

Locu deschisu.

Subscrisii cu respectu la articolii publicati de noi in forma de controversa sub „Locu deschisu“ in fói'a pedagogica „Scól'a romana“ Nr. 29, resp. 32 a. c., — considerandu, ca cuprinsulu loru n'a fostu destulu de precugetatu, retragemu reciprocu cele publicate in numitii articoli, precumu si cele aratate la ori si ce autoritate seu foru, si dámu ertare reciprocu unulu altuia in asta causa de onóre, cu atáta mai multu, căci acumu, seriosu judecandu, tienemu sub demnitatea nóstra de Romani a sustiné si mai departe cele publicate si a cautá satisfacere in cale judecatorésca, éra ori ce influintia straina in asta causa aretata seu intentionata o respingemu si o despretuimu.

Zernesti in 6 Decembre 1877.

Theodoru Popu.

Ioanu Turcu,
iuristu.

Concursu.

[18] 1-3

Se escrie pentru ocuparea postului de invetiatoriu in comun'a Drinov'a, dieces'a Caransebesiului, protopresbíteratulu Fagetului pana in **27 Decembre a. c. st. v.**, in care dí se va tiené si alegerea.

Emolumintele suntu urmatórele: a) salariu in bani gata anualminte 120 fl. v. a.; b) 16 meti de cucurudiu, 14 meti de grau, 6 fl. v. a. pausialu, 8 orgii de lemne, din care are a se incaldí si scól'a; c) 4 jugere de livada; d) gradina de legumi si e) quartiru liberu.

Doritorii de a recurge la acésta statiune invetiatorésca au se-si instrueze recursele conformu stat. org. bis. adresande comitetului parochialu din Drinova, si trimitiende reveren. dom. protop. **Atanasiu Ioanovicu** in Fagetu, pana la díu'a de alegere.

Drinov'a, 22 Novembre 1877.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine:

Atanasiu Ioanovicu, protopresbíteru.